

Apeldoorn heette vroeger 'Appoldro' en daarvóór was het een naamloos (jacht)gebied...

Hoe heeft deze bijzondere stad met de dorpen om zich heen zich door de eeuwen heen ontwikkeld?

LANG GELEDEN IN APELDOORN LAAT TIEN VAN DE BELANGRIJKSTE MOMENTEN ZIEN IN DE GESCHIEDENIS VAN APELDOORN.

Kijk mee door de ogen van een kind, naar de tijd waarin hier jagers en verzamelaars leefden.

Beleef de prehistorie, toen het gebruikelijk was om grafheuvels aan te leggen – die er nog altijd zijn.

Deze verhalen nemen je mee naar de vroege middeleeuwen, toen in Apeldoorn veel ijzer werd gemaakt, en naar de opkomst van de industrie, dankzij de tientallen watermolens.

Er lopen olifanten voorbij, die woonden bij paleis Het Loo – je kunt de enorme stallen nog bezoeken. Bovendien is er in dit boek een rol weggelegd voor de beroemdste Apeldoornse, Willem Röntgen, en hoe komt het dat de Hoofdstraat geen Dorpstraat meer heet? En wat is dat voor bunker aan de Loolaan?

Dit boek neemt je mee naar de aanleg van bloemkoolwijk De Maten, maar ook naar het graven van de boschvijver in Park Berg en Bos. De verhalen brengen je van 'toen' tot helemaal naar 'nu'.

UITGEVERIJ NANDA

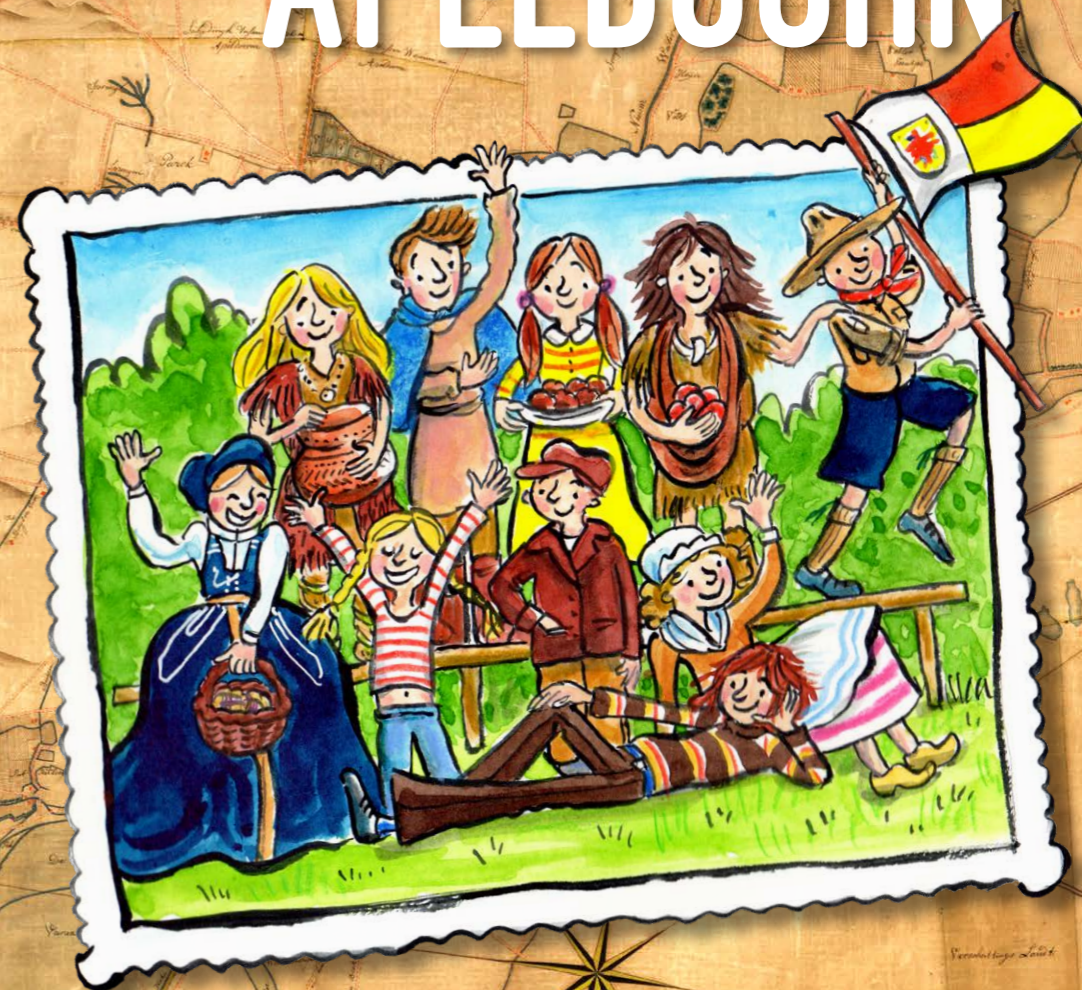

Lang geleden in APELDOORN

DE 10 VAN TOEN

NANDA ROEP & HÉLÈNE JORNA

Lang geleden in APELDOORN

De geschiedenis van Apeldoorn
in 10 (voorlees)verhalen

Lang geleden *in* **APELDOORN**

De geschiedenis van Apeldoorn
in 10 (voorlees)verhalen

TEKST: NANDA ROEP
ILLUSTRATIES: HÉLÈNE JORNA

—≡≡≡ UITGEVERIJ NANDA ≡≡≡—

INHOUD

5

Ten eerste

38

5 Wielen voor de olifant

80

10 Het antwoord van opa

9

1 Gevallen in het water

46

6 Het bos heeft geen klok

88

Apeldoornse moppen

16

2 De beker van oma

58

7 Cornelis rent en rent

90

Meer weten?
Meer weten voor onderwijs?

23

3 Een cadeau voor Riglind

66

8 Gehaktballen voor Maria

96

Dankwoord

30

4 Het drama van Driesjen

72

9 De knokkels van Jacob

98

Fietsroute

TEN EERSTE

De ijstijden, stuwwallen en de Veluwe

Lang geleden lag Apeldoorn onder een dikke laag ijs. Duizenden jaren geleden, denk aan 250.000 jaar geleden. Het was koud, zó koud...

Vanuit het noordoosten kroop het dikke, zware ijs in de richting van de stad. Uit Duitsland trok het naar Apeldoorn. Groningen en Friesland waren al bedekt, Drenthe raakte onder het ijs en steeds verder ging het, ook al leek het stil te liggen. Het gebeurde langzaam, zó langzaam...

Je zag niks bewegen en toch kwam het land er na duizenden jaren helemaal onder.

De Waddeneilanden waren bevroren en Noord-Holland ook.

Overijssel werd door de ijskap verslonden... Zwolle lag onder metershoog ijs – hoger dan de flats die je er nu kunt vinden. Deventer was bedekt en Zutphen ook.

De dikke, zware ijslaag drong Gelderland in... Pas nadat Apeldoorn ten prooi was gevallen, stopte langzaam het opkruipen van het ijs.

Water dat bevroren raakt, is zwaar.

De ijskappen waren zwaarder dan alles.

Zwaarder dan een stapel olifanten, zwaarder dan een paleis – dan tien watermolens...

Terwijl de ijskappen over het land kropen, duwden ze aarde voor zich uit. Steeds meer stenen en steeds meer grond werden door het ijs vooruit gedrukt. Zo sterk was het en zo zwaar. De aarde kon niet blijven liggen zoals die lag; steeds grotere grondhopen werden door de ijskappen opgestuwd. Allerlei aardlagen werden opgetild en omhooggeduwd, als een taart die je aan één kant optilt.

Het water smolt en het bevroor opnieuw. Uiteindelijk smolt het weer... Dat gebeurde 20.000 jaar geleden, maar voor het ijs was het gewoon 'nu'. Ijs dat smelt, wordt water – maar dit waren liters en liters, héctoliters ijskoud smeltwater. Het stroomde over de grond, het stroomde door de heuvels... Het zorgde voor geulen en kuilen, het creëerde rivieren en meren. Apeldoorn kreeg zóveel water te verstouwen, dat het drassig en vochtig achterbleef...

Nadat het ijs was gesmolten, bleef de opgeduwde aarde omhoog staan. Het werden 'stuwwallen' genoemd. De stuwwal van Apeldoorn heeft nog een naam: de Veluwe. Het is het allergrootste opgeduwde gebied van Nederland.

Dit heeft veel gevolgen gehad voor de stad en de dorpen eromheen. Het is belangrijk geweest voor de ontwikkeling van Apeldoorn. In zekere zin zou je kunnen zeggen dat de Veluwe een cadeautje is geweest van het steenkoude ijs...

GEVALLEN IN HET WATER

Jagers, verzamelaars, wild en het Uddelermeer

Hymers sleept een buidel vol appels door het bos. Iedereen zal trots op hem zijn als hij met zo'n goede maaltijd thuis komt. Helaas heeft hij geen diertje gevangen, zelfs geen vogel, daar had hij stiekem op gehoopt. Als hij eindelijk een echte jager kon zijn, zouden zijn grote broers naar hem

opkijken. Maar ja.

Ze hebben met de familie een halve dag door de bossen gelopen: zijn vader, zijn neefje Gerko en zijn oom Regnald. Noten hebben ze gevonden en een flinke lading eikels. Helaas dus geen konijn en al helemaal geen mammoet...

Hymers droomt ervan om een wolharige neushoorn te vangen, zodat hij de hoorn als bijl kan gebruiken, net

zoals oom Regnald heeft gedaan. Maar zijn oom zegt dat de wolharige neushoorn niet meer leeft, hij zegt dat de allerlaatste jaren geleden is gedood in een gebied hier ver vandaan.

Ver voorbij Uunnilo en voorbij alle windstreken. Toch zou het kunnen, denkt Hymer, het kan...

De vader van Hymer heeft in deze heuvels ooit een mammoet gezien. Die hebben ze met de hele familie gevangen en opgegeten. Over zijn schouders draagt Hymers vader nog altijd een mantel van mammoethuid. Ooit zal Hymer ook een eigen, echte huidmantel hebben, daar droomt hij van.

Vanaf het moment waarop de zon opkwam, tot nu, hebben ze gelopen. De zon staat bovenaan de hemel en Hymer is moe. Het is tijd om terug te keren naar de hutten die de rest van de familie op de vlakke grond bouwt.

'Kijk daar eens?' Met een glimlach wijst Gerda naar een open plek in het bos. Het duurt even voordat het tot Hymer doordringt, maar dan ziet hij het ook: een veld vol paardenbloemen. Hij springt er nog net niet in om, liggend op de grond, in één keer de blaadjes van de steel te happen.

Rozenbottel

Iedereen begint te grommen en te knikken. Ook Regnald en de vader van Hymer zijn enthousiast. Langs het veld zien ze nog een rozenbottelstruik die vol is van kleur. Regnald springt erop af en grijpt een handvol vruchten. Smakkend propt hij ze in zijn mond en de anderen lachen. Ja, de rozenbottels zijn een snoepje, hiermee kunnen ze tevreden thuis komen!

Paardenbloem

Aan de heuvel bouwt zijn moeder samen met zijn grote broer en een neef aan drie hutten voor de familie. Deze plek ligt lekker dicht bij het water, terwijl regen hier toch vlot omlaag kan stromen. Perfect, dus.

Hymer is blij om de bossen uit te komen. Het was een lange wandeling. Ze zijn zó ver gegaan dat hij onderhand bang werd om de winterreuzen tegen te komen...

Dat zijn de reuzen waarover zijn vader heeft verteld en die heeft het weer van zijn vader. Iedereen kent het. Elke vader vertelt het aan zijn zoon en elke moeder geeft het door aan haar dochter. De winterreuzen wonen verderop, bij Uttiloch. Dit is er gebeurd:

In het machtige woud Unnilo, niet ver hiervandaan, voerden de winterreuzen strijd met de goden. Om te kunnen winnen, sloten de reuzen een verbond met een monsterlijke slang. (Als hij denkt aan de reuzenslang, voelt Hymer elke keer weer een rilling over zijn rug.) De slang kronkelde via de hoogste eikenboom naar de lucht, waar ze haar gif de lucht in spoot. De reuzen wierpen handenvol hagel naar de wolken. Daardoor kwam het tot een gevecht tussen dondergod Thunar en de slang. Thunar kwam eraan gereden over de wolkenvelden. Hij bewoog snel door de hemel in zijn woest rollende wagen die door twee zwarte bokken werd voortgetrokken. Boven het woud Unnilo kwam ineens de monsterlijke slang door de wolken omhoog, met opengesperde kaken. Ze blies haar stinkende adem in de blauwe lucht, die daardoor op slag zwart kleurde. Thunar hief zijn donderhamer op en sloeg die op de slangenkop, zo hard dat de bliksem eruit spoot. Hij sloeg met zo'n enorme kracht, dat het monsterlijke beest verpletterd ter aarde stortte. De klap liet de aarde trillen, tot wel kilometers verderop. Het bliksemvuur verschroeide de giftige slang, maar daardoor steeg er een afschuwelijke stank op naar de hemel, zó vies. Hierdoor stortte Thunar uit de hemel, vlak naast de plek waar hij de reuzenslang had verslagen. Daarna werd het oorverdovend stil. De stilte... Door alle krachten, zonk de aarde weg in de zee... Na deze vreselijke slag duurde het lang voordat de aarde weer was opgedroogd. Toen dat eindelijk gebeurde, bleven er twee meren achter, die zo diep waren als de wereld. Het ene meer heette Uttiloch, en het andere het Godenmeer.